

Egy pazar és nagy ívű történet
szerelemről, háborúról
és Oroszországról.

A bronzlovás

*fine
selection*

PAULLINA SIMONS

PAULLINA SIMONS

A bronzlovás

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2017

*Ezt a könyvet szeretett nagyszüleimnek ajánlom,
Maria és Lev Handlernek, akik átérték az első világháborút,
az 1917-es Nagy Októberi Forradalmat és az azt követő
polgárháborút, akik túléltek a második világháborút,
Leningrád ostromát és kiürítését, az éhezést és a tisztogatásokat,
éltek Lenin és Sztálin alatt, és életük aranyló alkonyán
még húsz, légkondicionálás nélküli nyarat is
átvészeltek New Yorkban.
Isten áldjon Benneteket!*

*S bár bel-földön vagyunk, s a part
oly messze, szél elállt,
lelkünk látja az örök tengerárt,
mely idehajt,
s mely tovább fog sodorni majd,
s látjuk a parton gyermekek raját,
s halljuk a hullám örök moraját.*

William Wordsworth

(Ferencz Győző fordítása)

ELSŐ KÖNYV

LENINGRÁD¹

¹ Mai nevén Szentpétervár.

ELSŐ RÉSZ

A FÉNYES ALKONY

MARS MEZEJÉN

1.

FÉNYSGÁR SÜTÖTT BE AZ ABLAKON, nyomában beszivárgott a reggel, és szétterült a szobában. Tatjana Metanova az igazak álmát aludta, a meleg, fehér leningrádi éjszakák féktelen örömétől fűtött álmot, a jázminillatú júniusban. De legfőképpen az élettől mámoros, rettenthetetlen fiatalok buzgó álmát aludta.

Már nem sokáig.

Amikor a nap sugarai áthatoltak a szobán, hogy megpihenjenek Tatjana ágyán, ő a fejére húzta a takarót, így próbálta meg kirekeszteni a napfényt. Kinyílt a hálószoba ajtaja, és hallotta, ahogy megcsikordul a padló. A nővére volt az, Dása.

Dária, Dása, Dásenka, Dáska.

Ő testesített meg mindent, ami kedves volt Tatjánának.

Most azonban Tatjana meg tudta volna fojtani testvérét. Dása megpróbálta felébreszteni, és sajnos sikerrel járt. Dása erős kezével erőteljesen rázta Tatjánát, és az általában kellemesen csengő hangja helyett most fülsértően sziszegve így szólt:

– Pszt! Tánya! Kelj fel! Kelj fel!

Tatjana nyöszörgött valamit. Dása lehúzta róla a takarót.

Soha nem volt ennyire nyilvánvaló a köztük lévő hét év különbség, mint ilyenkor, amikor Tatjana még aludni akart, Dása meg...

– Hagyd abba! – morogta Tatjana, miközben hasztalanul próbálta elkapni és magára húzni a takarót. – Nem látod, hogy alszok? Ki vagy te? Az anyám?

A szobára nyíló ajtó kinyílt. Két padlónyikorgás. *Tényleg* az anyja volt az.

– Tánya? Ébren vagy? Kelj fel most azonnal!

Tatjana soha nem érezte úgy, hogy az anyja hangja kellemesen csengett volna. Nem volt semmi lágyság Irina Metanovában. Kis termetű volt, de nagyhangú, csordulásig telve a felháborodástól fűtött energiával. Kendőt viselt, hogy ne hulljon a haja az arcába, mert alighanem a közös fürdőszobát mosta föl a kék nyári ruhájában térdepelve. Piszkos volt, és elege volt ebből a vasárnapból.

– Mi az, Mama? – kérdezte Tatjana anélkül, hogy fölemelte volna a fejét a párnáról. Dása haja Tatjana hátához ért. A keze már Tatjana lábán volt és lehajolt, mintha meg akarná csókolni. Tatjana gyengédséget érzett egy pillanatig, de mielőtt Dása bármit is mondhatott volna, Mama reszelős hangon ráreccsent:

– Kelj fel gyorsan! Valami fontos bejelentést tesznek néhány perc múlva a rádióban!

– *Tē* meg hol voltál az éjjel? Nem jöttél haza, csak jóval hajnalhasadta után! – suttogetta Tatjana.

– Tehetek én arról – suttogetta Dása örömittasan –, hogy tegnap éjjel már éjfélkor kihajnalodott? Én a teljességgel elfogadható éjféλι órában jöttem haza – felelte Dása vigyorogva. – Mindannyian aludtatok.

– Háromkor hajnalodott, és te akkor még nem voltál itthon.

Dása elhallgatott, majd így szólt:

– Megmondom a Papának, hogy a túloldalon rekedtem, amikor háromkor felvonták a hidakat.

– Igen, azt jól teszed. Magyarázd el neki, mit kerestél a folyó túlpártján hajnali háromkor!

Tatjana megfordult. Dása ma reggel különösen megkapó jelenség volt. Sötétbarna haja összekócolódott, szeme sötét, arca pedig kerek, és mindent le lehetett róla olvasni. E pillanatban örömteli ingerültséget lehetett látni rajta. Tatjana maga is bosszús volt, bár ő kevésbé örült. Még aludni szeretett volna.

Elkapta anyja feszült pillantását.

– Milyen bejelentés?

Az anyja elrakta az ágyneműt a kanapéról.

– Mama! Milyen bejelentés? – ismételte meg a kérdést Tatjana.

– A kormány néhány perc múlva valamit be akar jelenteni, ennyit tudok – felelte Mama, és makacsul rázta a fejét hozzá, mintha csak azt akarná mondani: *mit nem értesz ezen?*

Tatjana kellenlennl ebredezett. Bejelentls. Ritkaságnak számított, hogy megszakisák a zenei mlsor sugársát, hogy szót kaphasson a kormány.

– Talán újra megszalltuk Finnországot – dörzsölgette a szemét Tatjana.

– Hallgass! – szólt rá Mama.

– Vagy talán ők támadtak meg minket. Vissza akarják állítani a régi határaikat, mióta tavaly lerohantuk őket.

– Nem szálltuk meg őket – mondta Dása. – Tavaly is azért küzdöttünk, hogy visszakapjuk a *mi* régi határainkat. Azokat a területeket, amiket a Nagy Háborúban veszítettünk el. És ne hallgasd ki a felnöttek beszélgetéseit!

– Nem veszítettük el azokat a területeket – felelte Tatjana. – Lenin elvtárs adta át azokat önként és szabadon. Az nem számít.

– Tanya, nem állunk háborúban Finnországgal. Ki az ágyból!

Tatjana nem mozdult.

– Akkor Lettországgal? Vagy Litvániával? Esetleg Fehéroroszországgal? Nem megsegítettük magunkat velük a Molotov–Ribbentrop-paktum után is?

– Tatjana Georgijevna! Hagyd abba! – Az anyja mindig a lány kereszt- és apai nevén szólította lányát, amikor jelezni akarta, hogy most nincs viccelődős kedvében.

Tatjana úgy tett, mintha komolyan viselkedne.

– Mi más marad? Már így is a miénk a fél Lengyelország.

– Azt mondtam, hagyd abba! – kiáltott rá Mama. – Elég a játékból! Ki az ágyból! Dária Georgijevna, rángasd ki a húgodat az ágyból!

Dása nem mozdult.

Mama morogva kiment a szobából.

Dása gyorsan Tatjana felé fordult, és cinkosan odasúgta neki:

– Valamit el kell mondanom!

– Valami jót? – Tatjana azonnal kíváncsi lett. Dása általában nem engedett bepillantást a maga felnőtt életébe. Tatjana felült.

– Valami nagyszerűt! – felelte Dása. – Szerelmes vagyok!

Tatjana a szemét forgatta, és visszadőlt az ágyra.

– Jaj, ne csináld már! – mondta Dása, és a testvéreére vetette magát. – Ez most komoly, Tanya!

– Jó, jó, persze. Tegnap ismerkedtél meg vele, amíg fel voltak vonva a hidak? – mosolygott Tatjana.

– Tegnap már harmadjára találkoztunk.

Tatjana megrázta a fejét, és Dását nézte, akinek ragályos volt az öröme.

– Leszállnál végre rólam?

– Nem, nem szállok le rólad! – felelte Dása, miközben a testvérét csiklandozta. – Addig nem, amíg azt nem mondod: boldog vagyok, Dása.

– Miért mondanék ilyet? – kiáltott fel Tatjana nevetve. – Nem vagyok boldog. Fejezd be! Miért lennék boldog? Nem *én* vagyok szerelmes. Ne csináld!

Mama visszajött a szobába, kezében egy kerek tálcával, azon hat csészével és egy ezüst *szamovárral* – ez utóbbi egy teavíz forralásához használt, csap-
pal felszerelt alkalmatosság.

– Ti ketten! Most azonnal hagyjátok abba! Hallottátok?

– Igen, Mama – mondta Dása, és még utoljára keményen megcsiklandozta Tatjánát.

– Jaj! – kiáltotta Tatjana olyan hangosan, ahogy csak tudta. – Mama, szerintem Dása eltörte a bordáimat!

– Mindjárt eltörök valami mást én is! Túl öregek vagytok már az ilyen játékokhoz.

Dása kinyújtotta a nyelvét Tatjánára.

– Nagyon felnőtt – mondta Tatjana. – A mi Mamuskánk nem tudja, hogy még csak kétéves vagy.

Dása továbbra is a nyelvét öltögette. Tatjana kinyújtotta a kezét, és az ujjai közé fogta a csúszós szervet. Dása sikított, mire Tatjana elengedte.

– Mit mondtam nektek! – üvöltötte Mama.

Dása Tatjánához hajolt és a fülébe súgta:

– Várj csak, amíg te is megismered. Soha nem láttál még nála jóképűbb férfit.

– Úgy érted, helyesebb, mint az a Szergej, akivel kínoztál? Nem azt mondtad *ná* is, hogy jóképű?

– Hagyd abba! – sziszegte Dása, és ráhúzott Tatjana lábára.

– Kérlek! – vigyorgott Tatjana. – És az nem épp a múlt héten volt?

– Soha nem fogsz megérteni, mert te még mindig egy javíthatatlan gyerek vagy! – Újabb ütés. Mama kiabált. A lányok abbahagyták a veszekedést.

Tatjana apja, Georgij Vasziljevics Metanov lépett be a szobába. A Papa alacsony, negyvenes férfi volt, aki dús, bozontos, fekete hajjal büszkélkedhetett, ami csak most kezdett deresedni. Dása a Papától örökölte göndör haját. A férfi elsétált az ágy mellett, üres tekintettel Tatjánára meredt, aki még mindig nem húzta ki a lábát a takaró alól, és odaszólt neki:

– Tánya, dél van. Kelj fel! Különben baj lesz. Szeretném, ha két percen belül fel lennél öltözve!

– Ó, az egyszerű lesz! – válaszolta Tatjana, azzal felugrott az ágyra, és megmutatta a családjának, hogy még mindig a tegnapi felső és szoknya van rajta. Dása és Mama a fejüket csóválták; Mama majdnem el is mosolyodott.

Papa az ablak felé fordult.

– Mihez kezdjünk vele, Irina?

Semmihez, gondolta Tatjana. Semmihez, amíg Papa észre sem akarja venni a dolgokat.

– Férjhez kell mennem – mondta Dása, még mindig az ágyon ülve –, hogy végre legyen egy saját szobám, ahol felöltözhetek.

– Csak viccelsz! – felelte Tatjana, miközben fel-le ugrált az ágyon. – Te is itt fogsz lakni a férjeddal. Én, te, ő és mindannyian egy ágyban fogunk aludni, Pásával a lábunknál. Romantikus lesz, ugye?

– Ne menj férjhez, Dásenka! – szólt szórakozottan az anyja. – Tányának most az egyszer igaza van. Nincs helyünk még a férjednek is.

Az apja nem szólt semmit, csak bekapcsolta a rádiót.

Hosszú, keskeny szobájukban volt egy franciaágy, amin Tatjana és Dása aludt, egy kanapé, amin Mama és Papa aludt, és egy alacsony, fémvázás ágy, amelyen Tatjana ikertestvére, Pása aludt. A kisfiú ágát a lányok ágyának lábánál helyezték el, így ő mindig a lányok kiskutyájának nevezte magát.

Tatjana nagyszülei, Bábuska és Gyéduska laktak a szomszéd szobában, ami egy rövid folyosóval csatlakozott az övékéhez. Dása időnként, amikor későn ért haza, a folyosón lévő kis kanapén aludt, mert nem akarta felzavarni a szüleit, és emiatt másnap bajba kerülni. A folyosói kanapé csak mintegy másfél méter hosszú volt, így inkább Tatjánának felelt volna meg alvásra, mert ő alig valamivel volt magasabb másfél méternél. De Tatjánának nem kellett a folyosói kanapén aludnia, mert ritkán maradt ki, Dása viszont egész más volt.

– Hol van Pása? – kérdezte Tatjana.

– Most fejezi be a reggelijét – válaszolt Mama, aki nem bír nyugton maradni. Míg a Papa a régi kanapén ült, mozdulatlanul, mint valami vár, a Mama körülötte sürgött-forgott, összeszedte az üres cigarettásdobozokat, megigazította a könyveket a polcon, letörölte kezével a kis asztalt. Dása továbbra is csak üldögélt.

A Metanov családnak szerencséje volt – két szobájuk volt, és a közös folyosó egy részét is leválasztották. Hat évvel korábban beépítettek egy ajtót

a közös folyosó legvégébe. Majdnem olyan volt, mintha saját lakásuk lett volna. Az Iglenko család mind a hat tagjának egy szobában kellett aludnia – ami a folyosóról nyílt. Na, *nekik* nem volt szerencsájuk.

A napfény átszűrődött a libegő fehér függönyökön.

Tatjana tudta, hogy mindig van egy pillanat, egy villanásnyi csak, ami az előtte álló nap lehetőségeiben fürdette őt. Egy szempillantással később mindig elmúlik. És egy szempillantással később el is múlt. Mégis... ahogy a nap végigsöpör a szobán, ahogy behallatszik a buszok távoli dübörgése a nyitott ablakon át, az enyhe szél...

Ez volt a vasárnap azon része, amit a legjobban szeretett Tatjana: a kezdete.

Pása lépett be Gyéduska és Bábuska kíséretében. Annak ellenére, hogy Tatjana ikertestvére volt, egyáltalán nem hasonlított rá. Köpcös, sötét hajú fiú, olyan volt, mint az apjuk, csak kicsiben. Köszönésképpen odabiccengett Tatjánának, és hangtalanul azt tátogta:

– Jó a hajad.

Tatjana kiöltötte a nyelvét. Még nem fészklődött meg és nem kötötte föl a haját, ennyi az egész.

Pása a saját alacsony ágyán ült, Bábuska pedig odabújt mellé. Bábuska volt a Metanov család legmagasabb tagja, ezért az egész család hozzá fordult minden gonddal és bajjal, kivéve, ha erkölcsi kérdésről volt szó, mert akkor Gyéduska szava volt a döntő. Bábuska gyakorlatias, tiszteletre méltó, ezüstösen ősz hajú asszony volt. Gyéduska szerény, sötét hajú és kedves. Leült Papa mellé a kanapéra, és azt dörögte a fiának:

– Ez valami nagy dolog lesz, fiam.

Papa türelmetlenül bólintott.

Mama egyre csak takarított idegesen.

Tatjana nézte, ahogy Bábuska Pása hátát simogatja.

– Pása! – suttogta Tatjana, mialatt az ágy széléhez kúszott és a bátyja mellé húzódott. – Elmegyünk később a Taurisz parkba? Háborúsdit játszunk, és majd jól legyőzlek.

– Álmodozz csak! – mondta Pása. – Soha nem fogsz legyőzni.

A rádióból kattogó hangok sora hallatszott. 1941. június 22. volt, tizenkét óra harminc perc.

– Tanya, maradj nyugton és ülj le – utasította Papa a lányát –, mindjárt kezdődik. Irina, te is ülj le!

Vjacseszláv Mihajlovics Molotov elvtárs, Joszif Visszarionovics Sztálin külügyminisztere szólalt meg:

Férfiak és nők, a Szovjetunió polgárai! A szovjet kormány és annak vezetője, Sztálin elvtárs utasítására a következő bejelentést teszem. Ma reggel hajnali négykor hadüzenet nélkül és anélkül, hogy bármiféle követeléssel léptek volna fel a Szovjetunióval szemben, a német haderők megtámadták országunkat. Több helyen átlépték határainkat, és a levegőből bombázták többek között Zsitomir, Kijev, Szevasztopol, Kaunas városát. Ez a támadás annak ellenére érte országunkat, hogy megemlékezési egyezmény van érvényben a Szovjetunió és Németország között, mely paktum feltételeinek betartására a Szovjetunió mindig is kitartóan ügyelt. Megtámadtak bennünket, habár az egyezmény ideje alatt a német kormány a legkisebb kifogást sem emelte a Szovjetunió ellen, hogy az ne tenne eleget kötelezettségeinek...

A kormány felszólítja önöket, a Szovjetunió férfi és női állampolgárait, hogy még szorosabban kövessék a dicső bolsevik pártot, a Szovjet kormányt és nagy vezérünket, Sztálin elvtársat! Igaz ügyért harcolunk. Az ellenséget el fogjuk tiporni. Miénk lesz a győzelem.

A rádió elnémult, a család pedig döbbenten, súlyos csendben ült.

Végül Papa így szólt:

– Ó, istenem! – és a kanapén ülve Pására meredt.

– Azonnal el kell mennünk a bankba, és ki kell vennünk az összes pénzünket! – mondta Mama.

– Jaj, csak nehogy megint evakuáljanak minket! Túlélnénk még egy ilyet? Annál már az is jobb, ha itt maradunk a városban – tette hozzá Bábuska Anna.

– Találok egyáltalán tanári állást ott, ahová kitelepítenek? Majdnem hatvannégy vagyok. Ilyenkor már meghalni szoktak az emberek, nem költözni – mondta Gyéduska.

– A leningrádi helyőrség nem fog háborúzni, ugye? Vagy a leningrádi helyőrséget is el fogja érni a háború? – kérdezte Dása.

Pása felkiáltott:

– Háború, hallottad, Tánya? Megyek, és jelentkezek katonának! Oroszország Anyácskáért fogok harcolni!

Mielőtt Tatjana kimondhatta volna, hogy mit is gondol – ami egy mérhetetlenül izgatott „Nahát!” lett volna –, az apja leugrott a kanapéról, és csak a fiának címezte, ahogy kitört belőle a következő:

– Mégis mit gondolsz, hová sorozhatnának be téged?

– Ugyan, Pápuska – nyugtatta Pása mosolyogva. – A háborúban mindig szükség van a jó emberekre.

– Jó emberekre igen, de nem gyerekekre – mordult rá az apja, miközben letérdelt a padlóra, és benézett Tatjana és Dása ágya alá.

– Háború, istenem, ez nem lehet igaz – mondta Tatjana, lassan szótagolva a szavakat. – Hát nem írta alá Sztálin elvtárs a békeszerződést?

Mama teát töltött, és így felelt:

– Tánya, ez a valóság. Ez a valóság.

Tatjana, miközben próbált az izgalomtól remegő hangján nyugodtan szólni, azt kérdezte:

– Akkor most minket... *evakuálni fognak?*

Papa előhúzott egy ócska bőröndöt az ágya alól.

– Ilyen hamar? – kérdezte Tatjana.

Gyéduska és Bábuska mesélt neki az 1917-es forradalom idején történt zavargások miatti evakuálásokról, amikor az Urál hegységen túlra utaztak és egy faluban éltek, aminek a nevét Tatjana soha nem bírta megjegyezni. Ahogy ott vártak a vonatra az összes holmijukkal, bezúfolódtak a vagonokba, azután átszelték a Volgát az uszályokon...

A változás izgatta Tatjánát. Az ismeretlen. Ő maga csak nagyon rövid ideig volt Moszkvában, nyolcéves korában – számít ez egyáltalán? Moszkva nem volt egzotikus, nem olyan volt, mint Afrika vagy Amerika, vagy akár az Urál. Moszkva csak Moszkva volt. A Vörös téren túl semmi nem volt, semmi, ami egy kicsit is szépnek lett volna mondható.

Metanovék egynapos családi kirándulásokat tettek Cárszkoje Szelóba és Petrodvorecra. A cárok parkok ölelte nyári palotáit a bolsevikok pazar múzeumokká alakították át. Amikor Tatjana a Petrodvorec palota csarnokaiban boljongott és óvatosan lépdelt a hideg, erezett márványon, képtelen volt elhinni, hogy volt idő, amikor egyes embereknek *ekkora élettér* állt a rendelkezésére.

Azután a család visszatért Leningrádba, az Ötödik Szovjeten lévő két-szobás lakásukba, és Tatjánának ahhoz, hogy eljusson a szobájába, el kellett haladnia a hattagú Iglenko család lakása előtt, akik a folyosóra nyíló ajtajukat állandóan sarkig nyitva tartották.

Amikor Tatjana hároméves volt, a családjával a Krímben lakott, ott, ahol ma reggel támadtak a németek. Tatjana arra emlékezett ebből az utazásból, hogy életében először evett nyers krumplit. De ez volt az utolsó alkalom is. Egy kis tóban ebihalakat látott, és takaróval betakarva sátorban aludt. Halványan még a sós víz illatára is emlékezett. A hideg áprilisi Fekete-tengerben érezte Tatjana először és utoljára egy medúza érintését, ahogy az elúszott apró meztelen teste mellett, és amitől elragadtatott rettegéssel sikoltozott.

Az evakuálás gondolata gyomorszorító izgalommal töltötte el Tatjanát. 1924-ben született, Lenin halálának évében, a forradalom *után*, az éhezés *után*, a polgárháború *után*, a legrosszabb *után*, de még *azelőtt*, hogy bármi jó történt volna. Tatjana *közben* született.

Gyéduska ráemelte fekete szemét, mintha felmerné a lány érzelmeit, és azt kérdezte:

– Tányecska, mi jár a fejedben?

Tatjana próbált nyugodt arcot ölteni, és azt felelte:

– Semmi.

– Mit forgatsz a fejedben? Ugye érted, hogy kitört a háború?

– Igen, értem.

– Valahogy úgy érzem, mégsem – felelte Gyéduska, majd rövid szünet után hozzátette: – Tanya, az élet, amit eddig éltél, véget ért. Jegyezd meg, amit mondok! Mától kezdve semmi nem úgy lesz, ahogy elképzelted.

Pása felkiáltott:

– Igen! Visszarugdossuk a németeket a pokolba, ahova valók! – Azzal Tatjanára mosolygott, aki visszamosolygott rá.

Mama és Papa csendben hallgatták, majd Papa azt kérdezte:

– Igen, és utána mi lesz?

Bábuska leült a kanapéra Gyéduska mellé. Nagy kezét a férfi kezére helyezte, összeszorította az ajkait és bólintott, de úgy, amiből Tatjana érezte, hogy Bábuska olyasmiket tud, amiket inkább megtart magának. Ezt Gyéduska is tudta, de bármi is volt az, tudták, hogy nem fogható a Tatjana fejében kavargó gondolatokhoz. Semmi gond, gondolta Tatjana. Nem értik. Már nem fiatalok.

Mama megtörte a hét emberre telepedő néma csendet.

– Mit csinálsz, Georgij Vasziljevics?

– Túl sok a gyerek, Irina Fedorovna. Túl sok a gyerek, aki miatt aggódni kell – mondta szomorúan az asszonynak, miközben Pása bőrröndjével bajlódott.

– Tényleg, Papa? – kérdezte Tatjana. – Melyik gyerekek miatt nem szeretnél aggódni?

Anélkül, hogy válaszolt volna, Papa a közös szekrényükhöz lépett, és kihúzta Pása fiókját, majd elkezdte gondolkodás nélkül beledobálni a fiú ruháit a bőröndbe.

– Elküldöm őt innen, Irina. Elküldöm a tolmacsevói táborba. Jövő héten úgyis ment volna Vologya Iglenkóval. Legfeljebb egy kicsit hamarabb fog indulni. Vologya majd vele megy. Nina örülni fog, hogy egy héttel korábban mennek, majd meglátod. Minden rendben lesz.

Mama szólásra nyitotta a száját, és megrázta a fejét.

– Tolmacevo? Biztonságban lesz ő ott szerinted? Biztos vagy te ebben?

– Teljes mértékben – mondta Papa.

– Szó sem lehet róla! – felelte Pása. – Papa, kitört a háború, nem megyek táborba. Jelentkezek katonának.

Jó neked, Pása, gondolta Tatjana, de Papa sarkon fordult és Pására meredt, Tatjana pedig lélegzetét visszafojtva hirtelen mindent megértett. Papa megragadta Pását a vállánál fogva, és rázni kezdte.

– Mit mondasz? Megbolondultál? *Katonának?*

Pása fészkelődött, hogy kiszabaduljon apja szorításából. Papa nem eresztette.

– Papa, engedj el!

– Pável, a fiam vagy, és most figyelni fogsz rám! Most az a legfontosabb, hogy kijuss Leningrádból, majd utána beszélünk a katonásdiról. Most el kell érnünk a vonatot.

Volt valami kínos és kényelmetlen abban, hogy egy ilyen kis szobában ilyen sok ember bámulta a tettelegességet. Tatjana elfordult volna, de nem volt hová. Szemben vele a nagyanyja és a nagyapja ült, mögöttük Dása, balra tőle anyja, apja és öccse. Lenézett a kezeire, és lehunyta a szemét. Azt képzelte, hogy hanyatt fekszik egy nyári mező közepén, és édes lóherét eszik. Senki nem volt körülötte.

Hogyan változhatnak meg a dolgok néhány perc alatt?

Kinyitotta a szemét, és pislantott. Egy másodperc. Újra pislantott. Újabb másodperc.

Pár perce még aludt.

Pár perce még Molotov beszélt.

Pár perce még fel volt villanyozva.

Pár perce még Papa beszélt.

És most Pása elmegy. Pár szempillantás az egész.

Gyéduska és Bábuska, ahogy mindig, most is diplomatikusan hallgattak. Gyéduska, az Isten áldja meg, mindig élt a letőséggel, hogy csendben maradjon. Bábuska ilyen szempontból éppen az ellenkezője volt, de ebben az esetben a jelek szerint úgy döntött, hogy követi férje példáját. Persze lehet, hogy Gyéduska keze volt az, ami minden alkalommal megszorította a combját, amikor az asszony szólásra nyitotta a száját, de bármi is volt az oka, Bábuska nem szólalt meg.

Dása, aki nem félt az apjától és nem riasztotta a háború távoli lehetősége, felkelt, és így szólt:

– Papa, ez örütség. Miért küldöd el Pását? A németek Leningrádnak még a közelében sincsenek. Hallhattad te is Molotov elvtársat. A németek a Krím félszigeten vannak, ami több ezer kilométerre van innen.

– Hallgass el, Dásenka! – felelte az apja. – Fogalmad sincs arról, milyenek a németek.

– Nincsenek itt, Papa – ismételte Dása ellentmondást nem tűrő erős hangján.

Tatjana azt kívánta, bárcsak olyan meggyőzően tudna beszélni, mint Dása. Az ő hangja olyan halk volt, mint a visszhang, mintha valami női hormon még nem érvényesítette volna a hatását. És ez sok szempontból így is volt. Csak tavaly jött meg az első havi vérzése és még akkor is... *alig* menstruált. Inkább negyedéves vérzések voltak azok. Egyszer megjött a télen, de úgy döntött, hogy nem tetszik neki itt, aztán az őszig nem is mutatkozott. Ősszel viszont újra megjött és olyan erős volt, mintha sose akarna elmúlni. Azóta kétszer menstruált Tatjana. Talán ha gyakrabban előfordult volna, akkor jelentősegteljesebb hangja lett volna, olyan, mint Dásának. Dása havi vérzéséhez órát lehetett volna igazítani.

– Dária! Nem fogok vitatkozni *veled* ebben a kérdésben! – kiáltott rá a Papa. – Az öcséd nem marad Leningrádban. Pása, öltözz! Vegyél fel valami nadrágot és egy szép inget!

– De Papa, kérek!

– Pása, azt mondtam öltözz! Nincs vesztegetni való időnk. Biztosíthatlak, hogy az a gyerektábor egy órán belül tele lesz, és akkor már nem foglak tudni bejuttatni.

Lehet, hogy hiba volt ezt elmondani Pásának, mert a fiú olyan lassan kezdett mozogni, ahogy Tatjana még soha nem látta őt korábban. Jó tíz percet töltött azzal, hogy megkeresse az egyetlen ünneplős ingét, amije volt. Mindannyian elfordították a tekintetüket, amíg Pása átöltözött. Tatjana ismét lehunyta a szemét, és kereste az elképzelt rétet és a fehér cseresznye és a csalán kellemes nyárias illatát. Megkívánt egy kis áfonyát. Ráeszmélt, hogy egy kicsit megéhezett. Kinyitotta a szemét, és körülnézett a szobában.

– Nem akarok menni – panaszkodott Pása.

– Csak egy kis időre kell menned, fiam – nyugtatta a Papa. – Ez csak óvintézkedés. A táborban biztonságban leszel. Ott nem érhet baj. Lehet, hogy csak egy hónapig kell ott maradnod, csak addig, amíg meg nem látjuk, hogy alakul a háború. Azután hazajöhetsz, és ha kiűrtik a várost, elviszünk innen téged és a testvéreidet is.

Igen! Tatjana pontosan ezt akarta hallani.

– Georg! – szólalt meg Gyéduska halkán. – Georg!

– Igen, Pápuska? – szólt vissza tisztelettudóan Tatjana apja. A Papánál jobban senki nem szerette Gyéduskát, még Tatjana sem.

– Georg! Nem tudod megakadályozni, hogy besorozzák a fiút. Nem fog menni.

– Dehogynem. Pása még csak tizenhét.

Gyéduska megcsóválta elegáns, galambősz fejét.

– Pontosan – tizenhét. El fogják vinni.

A kiúttalan félelem kifejezése suhant át a Papa arcán, de azonnal el is tűnt.

– Nem fogják elvinni, Pápuska – felelte a Papa rekedtes hangon. – Halvány fogalmam sincs, hogy miről beszélsz. – Láthatóan nem bírta szavakba foglalni az érzéseit: *mindenki fogja be a száját, és hagyja, hogy megpróbáljam megmenteni a fiamat az egyetlen általam ismert módon*. Gyéduska a kanapé párnáinak döntötte a hátát.

Tatjana, aki sajnálta az apját és segíteni szeretett volna rajta, így szólalt meg:

– Nem vagyunk még... – de a Mama közbevágott:

– Pásecska, tegyél el egy pulóvert is, drágám!

– Nem teszek el pulóvert, Mama! – kiáltott fel a fiú. – A nyár közepén vagyunk!

– Két héttel ezelőtt még fagyott.

– Most meg már meleg van. Nem viszek pulóvert.

– Hallgass az anyádra, Pavel! – szólt rá a Papa. – Az éjszakák hidegek lesznek Tolmacsevóban. Vigyél pulóvert!

Pása mélyet sóhajtott, és duzzogva, de fogott egy pulóvert, és a bőröndbe dobta. A Papa lecsukta és bezárta a bőröndöt.

– Mindenki figyeljen ide! Elmondom, mi a tervem...

– Van terved? – kérdezte Tatjana enyhe csalódottsággal a hangjában. – Remélem, hogy a terved az ennivalót is érinti, mert...

– Tudom, hogy miért! – csattant föl a Papa. – Most maradj csöndben és figyelj! Ez neked is szól – folytatta a Papa, azzal elkezdte sorolni, hogy kinek mi lesz a teendője.

Tatjana vissadőlt az ágyra. Ha nem telepítik ki őket *most azonnal*, akkor nem is akarta hallani apja tervét.

Pása minden nyáron eltöltött egy kis időt valamelyik fiútáborban Tolmacsevóban, Lugában vagy Gatscinában. Pása Lugát szerette a legjobban, mert az ottani folyó volt a legalkalmasabb az úszásra. Tatjana is jobban szerette, ha Pása Lugába ment, mert akkor közel volt a *dácsájukhoz*, a nyaralójukhoz, és így a lány meg tudta látogatni bátyját. A lugai tábor mindössze öt kilométerre volt a *dácsától*, keresztül az erdőn. Tolmacsevo viszont húsz kilométerre volt Lugától, és az ottani felügyelők szigorúak voltak, és elvárták, hogy az ember hajnalban keljen. Pása azt mondta, hogy kicsit olyan, mint a hadseregben. Nos, most majdnem olyan lesz, mintha besorozták volna, gondolta, és közben oda sem figyelt apja szavaira.

Érezte, hogy Dása fájdalmasan belecsíp a lábába.

– Jaj! – kiáltott föl, szándékosan jó hangosan, remélve, hogy a nővére bajba kerül, amiért bántotta őt. Senkit nem érdekelt. Senki nem szólt egy szót sem. Még csak feléje sem néztek. Minden szem Pására szegeződött, ahogy ott állt – hórihorgasan és félszegen a barna nadrágjában és kopott bézs ingében – a szoba közepén, a késő serdülőkor virágjában, mindenki szeretetétől övezve. És ezzel ő is tisztában volt.

Ő volt mindenki kedvenc gyereke, kedvenc unokája és kedvenc öccse.

Mert ő volt az egyetlen fiú.

Tatjana felnyomta magát az ágyról, és odaállt Pása mellé. Átölelte, és így szólt hozzá:

– Fel a fejfel! Olyan szerencsés vagy, hogy mehetsz táborozni. Én nem megyek sehová.

Pása alig láthatóan arrébb húzódott, de éppen csak egy kicsit. Tatjana tudta, hogy nem azért húzódott arrébb, mert kínosan érezte magát ennyire közel hozzá, hanem mert nem érezte magát szerencsésnek. Tatjana tudta, hogy a bátyja mindennél jobban szeretett volna katona lenni. Nem akarta valami hülye táborban mulatni az időt.

– Pása – szólt hozzá vidáman –, először *engem* kell legyőznöd a háborúban, *aztán* jelentkezhetsz katonának, és harcolhatsz a németek ellen is.

– Fogd be, Tánya! – mondta Pása.

– Fogd be, Tánya! – mondta Papa.

– Papa – szólt Tánya –, bepakolhatok *én is* a bőröndömbe? Én is menni akarok a táborba.

– Pása, készen vagy? Menjünk! – felelte a Papa, válasza sem méltatva Tatjanát. *Nem* voltak leánytáborok.

– Hadd mondjak el neked egy viccet, Pása kedves! – folytatta Tatjana, nem akarta feladni, és nem szegte kedvét öccse kedvetlensége.

– Nem akarom hallani a hülye vicceidet, Tánya kedves.

– Ez tetszeni fog.

– Miért kételkedem ebben mégis?

– Tatjana, nincs időnk viccelődni! – szólt rá a Papa. Gyéduska azonban Tatjana védelmére kelt.

– Georg, hagyd szóhoz jutni azt a lányt! – Azzal Tatjana Gyéduska felé biccentett, és így szólt:

– Egy katonát kivégzéshez vezetnek. *Igazán rossz időnk van ma*, mondja a katona a kivégzőosztagnak. *Nézd csak, ki panaszkodik itt*, felelték. Nekünk *még vissza is kell mennünk*.

Mindenki mozdulatlanra dermedt. Még csak el sem mosolyodtak.

Pása felvonta a szemöldökét, belecsípett a húgába, és azt suttogta:

– Ügyes próbálkozás, Tánya.

A lány felsóhajtott. Egy nap szelleme majd szárnyalni fog, gondolta, de ma nem igazán.

2.

– Tatjana, ne búcsúzkodjatok sokáig! Egy hónap múlva újra találkozni fogtok. Gyere le a földszintre, és tartsd nyitva nekünk az ajtót! Anyádnak fáj a

háta – mondta neki a Papa, miközben készülődtek, hogy kivigyék Pása holmiját, némi tartalék elemőzsiával együtt.

– Rendben Papa.

A lakás elrendezése olyan volt, mint egy vonaté – kilenc, folyosóra nyíló szoba. Volt két konyha is, egyik a lakás elejében, a másik pedig a végében. A fürdőszobák és a WC-k a konyhákból nyíltak. A kilenc szobában huszonöt-en laktak. Öt évvel ezelőtt még harminchárman voltak a lakásban, de nyolcan elköltöztek vagy meghaltak, vagy...

Tatjana családja a lakás hátsó részében élt. Ott jobb volt lakni. A hátsó volt a nagyobbik konyha, és lépcső vezetett onnan a tetőre és az udvarra. Tatjana szívesen használta a hátsó lépcsőt, mert így kisurranhatott a házból anélkül, hogy el kellett volna mennie az őrült Szlavin szobája előtt.

A hátsó konyhában nagyobb tűzhely állt, mint az elősőben, és nagyobb fürdőszoba nyílt onnan. És Metanovéknak csak három másik családdal kellett osztozni a hátsó konyhán és fürdőszobán: Petrovékkal, Szarkovékkal és az őrült Szlavinnal, aki soha nem főzött és soha nem fürdött.

Szlavin éppen nem volt a folyosón. Remek.

Ahogy Tatjana végigment a folyosón a bejárati ajtó felé, elhaladt a közös telefon mellett. Éppen Pjotr Petrov telefonált rajta, és Tatjánának volt ideje belegondolni abba, hogy milyen szerencsések is voltak, hogy a telefonjuk működött. Tatjana unokatestvére például olyan lakásban élt, ahol a telefon állandóan elromlott a hibás vezetékek miatt. Nehéz volt kapcsolatba lépni vele, hacsak Tatjana nem írt neki, vagy nem ment el meglátogatni őt személyesen, ami viszonylag ritkán fordult elő, mert Marina a város másik felén, a Néva túlsópartján lakott.

Ahogy Tatjana közeledett Pjotrhoz, látta, hogy a férfi nagyon izgatott. Láthatóan arra várt, hogy kapcsolják végre, és bár a telefon zsinórja túl rövid volt ahhoz, hogy fel-alá járkáljon, ő mégis teljes testével járkált egy helyben. Éppen akkor kapcsolták, amikor a lány elment mellette a szűk folyosón; Tatjana egyből tudta, mert a férfi beleüvöltött a telefonba:

– Ljuba! Te vagy az? Te vagy az, Ljuba?

Olyan váratlanul és annyira éles hangon kiáltott fel a férfi, hogy Tatjana riadtan ugrott el tőle és nekiesett a falnak. Gyorsan összeszedte magát és elsietett mellőle, majd lelassított, hogy hallgatózzon.

– Ljuba, hallasz engem? Rossz a vonal, mindenki most akar telefonálni. Ljuba, gyere vissza Leningrádba! Hallasz? Kitört a háború. Fogj, amit csak

bírsz, hagyj ott minden mást, és gyere a következő vonattal! Ljuba! Nem, nem egy óra múlva, és nem holnap – *most azonnal*, megértetted? Gyere haza, de azonnal! – Rövid szünet. – Azt mondtam, ne törődj a cuccokkal. Figyelsz te rám egyáltalán, asszony?

Tatjana hátrapillantott, és egy másodpercre látta Pjotr merev hátának körvonalát.

– Tatjana! – Papa olyan kifejezéssel meredt rá, mintha csak azt mondta volna: *ha nem jössz ide, de azonnal*...

De Tatjana csak húzta az időt, mert még többet akart hallani.

Apja végigüvöltött a folyosón.

– Tatjana Georgijevna! Gyere, és segíts!

Anyjához hasonlóan apja is csak akkor használta a lány teljes nevét, amikor nyomatékosítani akarta számára, hogy most nagyon komolyan beszél.

Tatjana sietősre fogta, és közben Petrovon járt az esze, meg azon, hogy miért nem tudja kinyitni magának az ajtót az öccse.

Vologya Iglenko is jött lefelé a lépcsőn a Metanov családdal. Vologya Pásával egyidős volt, és együtt indultak a tolmacsevói táborba, ő a bőrdíjét cipelve kinyitotta az ajtót. Négyen voltak testvérek. Neki *muszaj* volt magának megcsinálni a dolgokat.

– Gyere, Pása, megmutatom – mondta Tatjana halkán. – Nézd, ráteszed a kezedet a kilincsre, és lehúzod. Ekkor az ajtó kinyílik, kimész, és az ajtó becsukódik mögötted. Lássuk, meg tudod-e te csinálni?

– Csak nyisd ki az ajtót, Tanya! – mondta Pása. – Nem látod, hogy a bőrdíjemet cipelem?

Az utcán megálltak egy pillanatra.

– Tanya, fogd a százötven rubelt, amit adtam, menj, és vegyél rajta valami ennivalót nekünk, de ne csavarogj el, ahogy szoktál! Indulj most azonnal! Hallod, amit mondok?

– Hallom, Papa. Megyek máris.

Pása felhorkant.

– Mész vissza aludni – suttogetta a lánynak.

– Gyerünk, ideje indulni! – mondta a Mama.

– Igen – felelte Papa. – Gyerünk, Pása!

– Akkor, szia! – mondta Tatjana, és Pása karjába boksztolt.

Pása szomorúan morgott valamit válaszképpen, és meghúzta a lány haját.

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha örökre és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatod vele.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

– Ugye felkötöd a hajad, mielőtt kimész az utcára? – kérdezte. – Megijeszted a járókelőket.

– Fogd be – felelte Tatjana könnyedén –, vagy most azonnal levágom az összeset.

– Na jó, most már menjünk! – nógatta Pását a Papa.

Tatjana elbúcsúzott Vologyától, integetett az anyjának, egy utolsó pillanást vetett a kelletlenül távolodó Pása hátára, és visszament az emeletre.

Gyéduska és Bábuska is elmentek hazulról Dásával. A bankba indultak, hogy kivegyék a megtakarításaikat.

Tatjana egyedül maradt.

Megkönnyebbülten felsóhajtott, és az ágyára zuhant.

Tatjana tudta, hogy ő túl kései gyerek. Ő is, és Pása is. 1917-ben kellett volna születnie, mint Dásának. Utána még két gyerek érkezett, akik nem sokáig éltek: két fiú, az egyik 1919-ben, a másik 1921-ben született. Mindketten tifuszban haltak meg. Volt egy lány is, aki 1922-ben született, és aki skarlátban halt meg 1923-ban. Aztán 1924-ben, amikor Lenin haldoklott, és az új gazdaságpolitika – a tiszavirág-életű visszatérés a szabad piacgazdasághoz – a végéhez közeledett, miközben Sztálin azon mesterkedett, hogy a kivégzőosztag segítségével megnövelje befolyását az elnökségben, a nagyon fáradt, huszonöt éves Irina Fedorovna gyermekeként, hét perc különbséggel megszületett Pása és Tatjana. A család *várta* Pása, a fiuk születését, de Tatjana érkezése hallatlanul meglepett mindenkit. Senkinek nem voltak ikrei. Kinek vannak ikrei? Szinte nem is hallottak még ikrekről. És nem volt Tatjana számára hely. Tatjana és Pása egy kiságyban kellett hogy aludjanak életük első három évében. Azóta pedig Tatjana Dásával alszik.

De ez nem változtatott azon a tényen, hogy Tatjana értékes alvóhelyet foglalt el. Dása nem házasodhatott meg, mert Tanya elfoglalta azt a helyet, ahol Dása jövődöbelije aludhatott volna. Dása ezt gyakran Tatjana szemére is vetette. Ilyenkor mindig azt mondta:

– Miattad fogok vénlányként meghalni.

Mire Tatjana azonnal visszavágott:

– És remélem hamarosan, hogy megházasodhassak, és az én férjem aludhasson mellettem.

Miután a múlt hónapban leérettségizett, Tatjana munkát vállalt, hogy ne kelljen még egy nyarat tétlenül Lugában töltenie olvasással, csónakázással és buta játékokkal a környékbeli poros utcákban lakó kölykökkel.